



*В. Олуйко,
ректор ХІVІІ,
кандидат наук
з державного управління*

ДЕРЖАВНА РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА ФОРМУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЯ

Важливою складовою при побудові Української держави є становлення і розвиток регіональної політики. Регіон (від лат. regio (regionis) – область, країна) – частина території держави, що характеризується такими параметрами, як: простір – частина держави, має об’єкт та предмет – специфічні регіональні проблеми, система – багаторівнева; може характеризуватися за різними ознаками, а саме: за змістом проблем (сільськогосподарський, промисловий і т.д.); форми державного регулювання можуть бути також різні – адміністративно-правові, податкові, фінансові і т.д.; є регіони різні за розвитком – депресивні, такі, що розвиваються, та динамічні. Аналіз показує, що сьогодні в Україні під час проведення реформ регіони набувають різного геополітичного та економічного становища. Одні стають прикордонними, другі набувають статусу вільної економічної зони, треті міняють схеми свого економічного розвитку.

У міжнародному вимірі цим терміном може позначатися, зокрема, територія певної групи сусідніх країн, об’єднаних з метою координації зусиль у вирішенні спільних економічних, соціальних, екологічних та інших проблем.

Термін “регіон” як частина території держави вживається в двох значеннях. У першому випадку для позначення частини території держави, яка характеризується певними географічними, історичними, культурними, національними та іншими особливостями і не має статусу адміністративно-територіальної одиниці. Так, наприклад, в такому значенні регіонами в Україні називають Буковину, Галичину, Придніпров’я, Поділля, Полісся, Причорномор’я, Слобожанщину тощо [5, с.133].

У другому випадку термін “регіон” використовується для територіальної характеристики держави і може застосовуватися для позначення так званих “штучних” адміністративно-територіальних одиниць усіх рівнів, які, на відміну від населених пунктів, створені в результаті адміністративної діяльності держави. В Україні, наприклад, регіональними називають такі адміністративно-територіальні одиниці, як Автономна Республіка Крим, області, райони [2, с.610].

У Франції, наприклад, регіоном на законодавчому рівні визначається найбільша адміністративно-територіальна одиниця, населення якої обирає регіональну владу, що уповноважена вирішувати питання регіонального значення [1, с.340].

Дослідження регіональної політики щодо регіонів свідчать про те, що за роки незалежності мало що змінилося порівняно з радянськими часами. Для визначення характеру змін у регіональній політиці видається важливим зіставлення динаміки процесів, які відбувалися за останнє десятиріччя на регіональному рівні, зі зміною інструментарію державного регулювання розвитку регіонів, що застосовуються в цей період [4, с.4].

Необхідність децентралізації функцій державного управління, реалізація соціально-економічних програм на місцевому рівні та узгодження загальнодержавних, регіональних та місцевих інтересів безпосередньо пов’язана з процесом регіоналізації.

Регіоналізм особливо важливий в сучасних умовах перехідного етапу країн посттоталітарного простору, які перебували тривалий час в максимально централізованій системі.



Потрібно визначитись, яким чином розкрити місцеві та регіональні інтереси, виявити їх сутність і потенціал, які з них мають бути легітимізовані державою.

Слід встановити межі, за якими наростання впливу місцевих і регіональних інтересів увійде у суперечність із потребами збереження єдності державної території та конституційного державного устрою.

Нарешті Указом Президента України від 25 травня 2001 року № 341/2001 схвалено Концепцію державної регіональної політики. Вона є складовою частиною національної стратегії соціально-економічного розвитку України, тісно пов'язаною із здійсненням адміністративної реформи та впорядкуванням адміністративно-територіального устрою і реалізується шляхом здійснення органами державної влади та органами місцевого самоврядування системи заходів для забезпечення ефективного комплексного управління економічним та соціальним розвитком України та її регіонів [3, с.2].

Оцінюючи сучасну організацію державної влади та місцевого самоврядування в Україні, потрібно врахувати вплив як іноземного прикладу, так і власних традицій. Україна ніколи не була монолітною державою, у ній завжди були сильні регіони, а відтак – і сильні регіональні органи влади. Сьогодні лише максимальне врахування інтересів кожного із регіонів може бути гарантом їх розвитку та забезпечення традиційних для українського суспільства цінностей: автономії особи та громад, демократії.

Необхідно суттєво посилити, з одного боку, місцеві органи виконавчої влади, які покликані обстоювати на місцях державні інтереси, з іншого боку – органи місцевого самоврядування, які репрезентують і лобіюють місцеві та регіональні інтереси. Сьогоднішні державні адміністрації фактично мають подвійний статус. Голові місцевої державної адміністрації буває важко визначити свою позицію і свій статус. Перед ним постає дилема: хто він – уповноважений представник центру чи виразник та захисник місцевих інтересів?

Зміна статусу обласних і районних державних адміністрацій значно ослабить відцентрові тенденції в Україні, покладе край зрощенню інтересів державних службовців з бізнес-інтересами місцевих та регіональних еліт.

Необхідність реорганізації місцевих державних адміністрацій обумовлює потребу формування спеціального корпусу державних службовців найвищого рівня – голів адміністрацій та їх перших заступників. Доцільно визначити принципи їх ротації раз на 3-4 роки з переведенням вказаних посадових осіб в інший регіон або в інші органи державної влади. Як, до речі, дуже успішно застосовувала подібну ротацію колишня радянсько-партійна система.

Зміна статусу місцевих державних адміністрацій (назва може бути інша, наприклад, префектура, як у Франції) зумовлює і зміну статусу органів місцевого самоврядування на обласному та районному рівнях. Вони повинні отримати право утворювати виконавчі органи.

Доцільно покласти на голів місцевих державних адміністрацій функції зовнішнього контролю за законністю діяльності обласних, районних, міських, селищних, сільських органів місцевого самоврядування. Надати їм право державного контролю, який передбачав би призупинення протизаконних рішень цих органів і подання позовів до суду про скасування таких рішень. При цьому слід запровадити в Україні адміністративну юстицію та систему адміністративних судів.

Ми наближаємося до необхідності реформування адміністративно-територіального устрою України. Доцільно провести фінансове вирівнювання та економічне районування території України. Погоджуємося з думкою доктора економічних наук Василя Кравченка, цю реформу доцільно провести поетапно.



Спочатку слід зосередитись на проблемах створення нової одиниці – територіальної громади, яка має бути укрупнена. Нова громада стане базою для створення нової низової бюджетної одиниці, яка прийде на зміну нинішній сільській і селищній раді. Скоротиться кількість низових громад, скоротиться число місцевих бюджетів в Україні.

Що стосується такої адміністративно-територіальної одиниці, як район, то її доцільно зберегти, зосередити в ній в основному надання державних послуг.

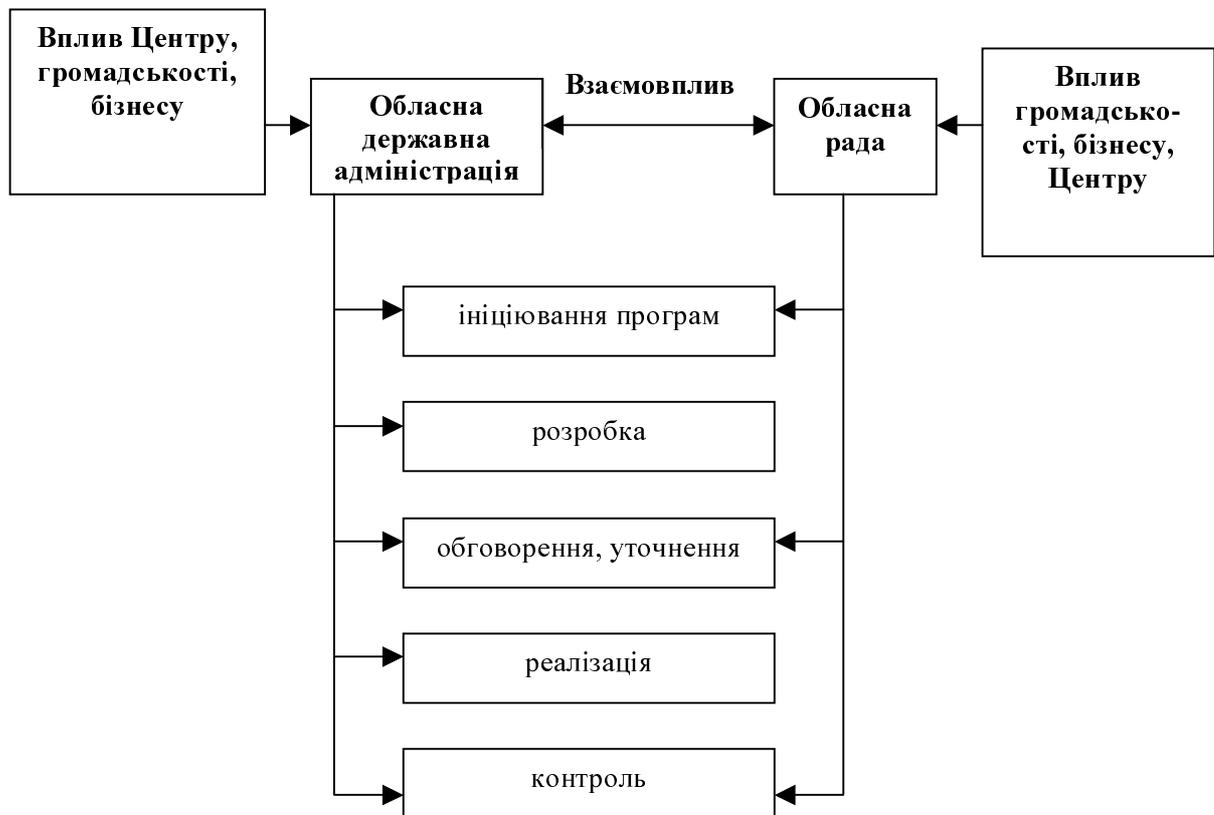
Обласний поділ України на нинішньому етапі доцільно також залишити без змін.

Сьогодні посилення ролі регіонів є об'єктивною необхідністю і можна передбачити активізацію цього процесу та зростання ролі місцевого самоврядування за рахунок зниження впливу центральних органів влади. І це ми бачимо на прикладі діяльності обласної ради.

Існуючий сьогодні диктат Центру, що особливо відчувається під час бюджетного процесу, об'єктивно сприяє об'єднанню зусиль у захисті інтересів регіону як обласної ради, так і обласної державної адміністрації, оскільки вони відчують залежність від громадськості.

Однією із основних спільних форм роботи місцевих органів влади є вироблення та реалізація програм регіонального розвитку. На наш погляд процес їх роботи можна відобразити у такій формі:

Форми і методи діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування обласного рівня по створенню та реалізації регіональних програм



Аналіз створення і реалізації програм на Хмельниччині свідчить, що використовується лише партнерський спосіб. Основною проблемою регіональних проблем є відсутність їх належного фінансового забезпечення. Самих же адміністративних, організаційних ресурсів явно недостатньо.



Зростання ролі регіонів і регіонального управління у майбутньому повинно ґрунтуватися на чіткому розподілі як по вертикалі, так і по горизонталі не лише повноважень, а й фінансів, більшому залученню до співпраці громадськості та цивілізованого бізнесу.

1. Борденюк В. *Поняття регіону в контексті державної регіональної політики: конституційно-правовий аспект*. Зб. наук. пр. / За заг. ред. В.І.Лугового, В.М.Князева. – К.: Вид-во УАДУ, 2001. – Вип.1. – С.337-347.

2. *Конституційне право України*. – К.: Наукова думка, 1999. – С.610.

3. *Про Концепцію державної регіональної політики: Указ Президента України від 25.05.2001 р. №341 // Урядовий кур'єр*. – 2001. – 28 травня. – №98. – С.2.

4. Романюк С.А. *Політика регіонального розвитку в Україні: сучасний стан і нові можливості: Моногр.* – К.: Вид-во УАДУ, 2001. – 112с.

5. Чиркин В.Е. *Основы сравнительного государственного права*. – М.: Издательский дом "Артикул", 1997. – С.133-134.



Ю.Тополь,
доцент кафедри
конституційного,
адміністративного
та фінансового права,
кандидат історичних наук

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ МЕТОДОЛОГІЇ СУЧАСНОЇ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ

Радикальні перетворення, які переживає українське суспільство на шляхах побудови демократичної, суверенної, соціальної, правової держави, дадуть бажаний результат тільки при умові глибокого наукового обґрунтування цих процесів з боку сучасного суспільствознавства і, перш за все, юридичної науки. Разом з тим цінність і значимість досягнень юридичної науки залежать від її методологічного оснащення.

Аналіз проблем методології сучасної юридичної науки потребує ясності і чіткості в розумінні змісту самої категорії “методологія юридичної науки”. Юридична наука при спільності принципового підходу до даного поняття в деталях, що утворюють живу тканину даної категорії, не вільна від різночитань. Так, в навчальному посібнику “Загальна теорія держави і права” під редакцією академіка В.В.Копейчикова стверджується, що “під методологією розуміють: сукупність певних теоретичних принципів, логічних прийомів і конкретних способів дослідження предмету науки; вказують, що це наука про методи; розуміють її як систему певних теорій, принципів, законів і категорій, які відображають процес пізнання”¹.

Приймаючи до уваги цю позицію та з урахуванням сучасного рівня розробки даного питання, можна сказати, що методологія юридичної науки – це:

¹ Загальна теорія держави і права: Навчальний посібник / За заг. ред. акад. А.П.Н України д.ю.н., проф. В.В.Копейчикова. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – С.7.